ਸਿਵਾਨੰਦਨ ਸੀ ਟੀ ਅਤੇ ਹੋਰ

ਬਨਾਮ

ਕੇਰਲ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 229 ਆਫ਼ 2017)

ਜੁਲਾਈ 12, 2023

[ਡਾ. ਧਨੰਜ□ ਵਾਈ ਚੰਦ੍ਰਚੂੜ*, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ,

ਹ੍ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਰਾਏ, ਪਾਮਿਦੀਘੰਟਮ ਸ੍ਰੀ ਨਰਸਿੰਘਾ,

ਪੰਕਜ ਮਿਥਲ, ਮਨੋਜ ਮਿਸਰਾ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 86; ਬਨਾਰਸੀ ਅੰਮਨ ਸੁਗਰਸ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਟੀ.ਓ. (2005) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 625; [2004] 6 ਸਪਲ. SCR 264; ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਕਰਨਲ ਪੀ.ਕੇ ਚੌਧਰੀ (2016) 4 SCC 236 : [2016] 2 SCR 426; ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਪੁੱਤਰ ਮੈਟਾਲਿਕਸ 2020 SCC ਔਨਲਾਈਨ SC 968 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੇਲਮ ਬਨਾਮ ਮੈਕਲਾਰ[1977] ਐਚ.ਸੀ.ਏ. 26; ਸ਼ਮਿਟ ਬਨਾਮ ਹੋਮ ਸਕੱਤਰ ਲਈ ਰਾਜ ਦੇ ਸਕੱਤਰ[1996] 2 ਡਬਲਯੂ.ਐਲ.ਆਰ. 337; ਓ'ਰੀਲੀ ਬਨਾਮ ਮੈਕਮੈਨ [1983] 2 ਏ.ਸੀ. 237; ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਆਫ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਬਨਾਮ ਐਨਜੀ ਯੂਏਨ ਸ਼ੀਉ [1983] 2 ਡਬਲਯੂ.ਐਲ.ਆਰ. 735; ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਯੂਨੀਅਨਜ਼ ਕੌਂਸਲ ਬਨਾਮ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸ ਲਈ ਮੰਤਰੀ [1985] ਏ.ਸੀ. 374; ਆਰ ਬਨਾਮ ਨਾਰਥ ਅਤੇ ਈਸਟ ਡੇਵੋਨ ਹੈਲਥ ਅਥਾਰਿਟੀ, ਐਕਸ ਪਾਰਟੇ ਕਫਲਾਨ [2001] ਕਿ.ਬੀ. 213; ਨਾਦਰਾਜਾਹ ਬਨਾਮ ਹੋਮ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਲਈ ਰਾਜ ਦੇ ਸਕੱਤਰ [2005] ਈ.ਡਬਲਯੂ.ਸੀ.ਏ. ਸਿਵਿਲ 1363; ਆਰ ਬਨਾਮ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਵਿਭਾਗ [2000] 1 ਡਬਲਯੂ.ਐਲ.ਆਰ. 1115; ਪਾਪੇਨੇਟ ਬਨਾਮ ਟ੍ਰਿਨੀਡਾਡ ਅਤੇ ਟੋਬੈਗੋ ਦੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ [2010] 1 ਏ.ਸੀ. 1; ਰੀਜੀਨਾ (ਬੀਬੀ) ਬਨਾਮ ਨਿਊਹਮ ਲੰਡਨ ਬੋਰੋ ਕੌਂਸਲ [2002] 1 ਡਬਲਯੂ.ਐਲ.ਆਰ. 237 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸਿਵਿਲ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਿਲ) ਨੰਬਰ 229 ਦਾ 2017.

(ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ)

ਨਾਲ

ਰਿਟ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਸਿਵਿਲ) ਨੰਬਰ 379, 618 ਅਤੇ 232 ਦਾ 2017.

ਰਾਣਾ ਮੁਖਰਜੀ, ਡਾ. ਨਿਰੰਜਨ ਰੈੱਡੀ, ਵੀ. ਚਿਤੰਬਰੇਸ਼, ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਮਿਸ ਰਿਤੁਪਰਨਾਵਾਲੀ, ਮੋਹਨ ਕੁਮਾਰ, ਮਿਸ ਨੀਤੀ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਏਸ਼ੀਆ ਬੇਗ, ਵਿਵੇਕ ਨਾਰਾਇਣ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਿਸ ਮਹਿਮਾ ਭਾਰਦਵਾਜ ਕਲੂਚਾ, ਦਿਨੇਸ਼ ਸਿੰਘ, ਅਜੈ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਲਕਸ਼ਾ ਭਵਨਾਨੀ, ਅਧਿਰਾਜ ਵਾਧੇਰਾ, ਰੋਹਿਤ ਸ਼ਰਮਾ, ਦੇਵੇਂਦਰ ਸਿੰਘ, ਚੇਤਨ ਗੌਰਗ, ਬਿਸਵਜੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦ, ਅਜੈ ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ, ਮਿਸਿਜ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਸਿੰਘ, ਮਿਸਿਜ ਗਰਿਮਾ ਸਿੰਘ, ਸ਼ੁਭਮ ਸਿੰਘ, ਓਮਕਾਰ, ਪੰਕਜ ਕੁਮਾਰ, ਮਿਸਿਜ ਬੀ. ਸੁਨੀਤਾ ਰਾਓ, ਰਣਜੀਤ ਕੁਮਾਰ, ਗੁਣਮਾਯਾ ਐਸ. ਮੈਨ, ਐਸ. ਕੋਪੁ, ਅਨੰਤ ਕੁਮਾਰ ਬਿਕਰਮ, ਮਿਸ ਜਯਾ ਕਿਰਣ, ਮਿਸ ਜਯੋਤੀ ਸਿੰਘ, ਉਦੈ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਾਜੀਵ ਮੇਹਤਾ, ਆਸ਼ਾਂਤ ਹੈਨਰੀ, ਅਵਨੀਬੇਨ

ਰੋਹੇਨ ਸਿੰਘ, ਵਿਵੇਕ ਕੁਮਾਰ, ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ, ਪੀ. ਧਨੇਸ਼, ਮਿਸ ਓਮਮੇਨ ਅੰਨਾ ਏ, ਮਿਸਿਜ ਮੁਸੱਰਤ ਅਲੀ ਖਾਨ, ਮਿਸਿਜ ਹੀਰਾ ਕੇ. ਪਠਾਨ, ਮੋਹਸੇਨ ਕੁਰਿਆਕੋਸ ਵਰਗੀਸ, ਵੀ. ਸ਼ਿਆਮੋਹਨ, ਸ਼੍ਰੁਤੀਰੰਜੈ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਮਿਸ ਈਸ਼ਾ ਘਈ, ਅਕਸ਼ਤ ਗੋਗਨਾ ਮਿਸ ਲਿਵੀਨਾ ਸ਼੍ਰੀਰਾਮ ਲਈ, ਪਰੱਕਾਤ ਪੀ. ਐਮ. ਵਿਸ਼ਨੂ ਸੰਕੱਰ, ਕੋਸ਼ੀ ਜੈਨ, ਸ਼੍ਰੀਨਾਥ ਐਸ, ਮਿਸ ਅਥਿਰਾ ਜੀ. ਨਾਇਰ, ਮਿਸ ਦਿਵਿਆ ਜਯੋਤੀ ਸਿੰਘ, ਆਦਿਤਿਆ ਸੰਤੋਸ਼ ਮੈਸਰਜ਼ ਲਈ। ਲਾਫਿਕ, ਲਕਸ਼ਮੀਸ਼ ਐਸ. ਕਾਮਥ, ਮਿਸ. ਸਮਰਿਤੀ ਆਹੂਜਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਾਕਸ਼ੀ ਬੰਗਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਚਿਤਰਾ ਪਰਾਂਡੇ, ਕੌਸਤੁਭ ਸ਼ੁਕਲਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨੈਨਸੀ ਸ਼ਮੀਮ, ਸੀ. ਗੋਵਿੰਦ ਵੇਣੂਗੋਪਾਲ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੰਜਨ ਨਾਇਕ, ਅਸ਼ੋਕ ਪਾਣੀਗ੍ਰਹੀ, ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ, ਨਾਇਕ ਐਚ.ਕੇ., ਅਜੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਰਾਜ, ਵਿਵੇਕ. ਕੁਮਾਰ, ਨਿਕਿਲੇਸ਼ ਰਾਮਚੰਦਰਨ, ਰਾਘੇਂਥ ਬਸੰਤ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਲਿਜ਼ ਮੈਥਿਊ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮੱਲਿਕਾ ਅਗਰਵਾਲ, ਜਿਤੇਸ਼ ਮਲਿਕ, ਅਭੈ ਨਾਥ ਦਾਸ, ਯੋਗਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਵਰਮਾ, ਸਤੀਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇਸ਼ਮੁਖ, ਨਿਖਿਲ ਸਿੰਘਵੀ, ਬਿਲਾਲ ਇਕਰਾਮ, ਉਤਕਰਸ਼ ਕੋਕਚਾ, ਰਿਸ਼ਭ ਸੰਚੇਤੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪਦਮਾ ਪ੍ਰਿਆ, ਅੰਚਿਤ ਭੰਡਾਰੀ, ਸੁਯਸ਼ ਜੈਨ, ਚਿਰਾਗ ਕਲਾਨੀ, ਕੇ. ਪਾਰੀ ਵੇਂਧਨ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਲਈ ਪਟੀਸ਼ਨਰ.

ਕੇ.ਐਮ. ਨਟਰਾਜ, ਏ.ਐਸ.ਜੀ., ਦਾਮਾ ਸ਼ੇਸ਼ਾਦਰੀ ਨਾਇਡੂ, ਵਿਜੇ ਹੰਸਰੀਆ, ਡਾ: ਕੇ.ਪੀ. ਕੈਲਾਸਨਾਥ ਪਿੱਲੇ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਟੀ. ਜੀ. ਨਰਾਇਣਨ ਨਾਇਰ, ਰਮੇਸ਼ ਬਾਬੂ ਐਮ.ਆਰ., ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਿਵਾਲੀ ਸ਼ੇਸ਼ਾਦਰੀ ਨਾਇਡੂ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸ਼ਿਵਾਲੀ ਚੌਧਰੀ, ਪਵਨਸ਼੍ਰੀ ਅਗਰਵਾਲ, ਸੁਨੀਲ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਸ਼ਿਕਾ ਸਵਰੂਪ, ਗੌਰਵ ਅਗਰਵਾਲ, ਪੀ.ਆਈ.ਜੋਸ, ਜੇਮਸ ਪੀ. ਥਾਮਸ, ਰਵੀ ਸਾਗਰ, ਨਿਖਿਲ ਗੋਇਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਵੀਨ ਗੋਇਲ, ਕਾਰਤਿਕ ਕੌਸ਼ਲ, ਆਦਿਤਿਆ ਕੋਸ਼ੀ ਰਾਏ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸਿੱਧੀ ਗੁਪਤਾ, ਮਾਈਬਾਮ ਨਬਾਘਨਸ਼ਿਆਮ। ਸਿੰਘ, ਮਹੇਸ਼ ਠਾਕੁਰ, ਸ਼ਕਤੀ ਕੇ ਪਟਨਾਇਕ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਦੀਕਸ਼ਾ ਰਾਏ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਾਗਿਨੀ ਪਾਂਡੇ, ਰਾਮੇਸ਼ਵਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਗੋਇਲ, ਮਨੀਸ਼ ਗੋਸਵਾਮੀ, ਸੀ ਐਮ ਅੰਗਦੀ, ਮਿਸ. ਦੀਪਨਵਿਤਾ ਪ੍ਰਿਅੰਕਾ, ਨਿਸ਼ੀ ਰਾਜੇਨ ਸ਼ੋਂਕਰ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅਨੁ ਕੇ ਜੋਏ, ਅਬਰਾਹਿਮ ਸੀ ਮੈਥਿਊ, ਅਲੀਮ ਅਨਵਰ, ਦੇਬੋਜੀਤ ਬੋਰਕਾਕਤੀ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਂਤ ਪਦਮਨਾਭਨ, ਪੀ.ਏ. ਨੂਰ ਮੁਹੰਮਦ, ਸੰਨੀ ਮਾਰਕੋਜ਼, ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਰੀਫ ਕੇ.ਪੀ., ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਗਿਫਾਰਾ ਐੱਸ., ਏ. ਨੈਫਾਲ, ਏ. ਸ਼ਕੂਰ, ਸ਼ਰੀਫ ਕਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਰਸ਼ਮੀ ਸਿੰਘਾਨੀਆ, ਰੰਜੀਤ ਕੇ.ਸੀ., ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਨਿਵੇਦਿਤਾ ਆਰ. ਮੈਨਨ, ਆਦਿਤਿਆ ਵਰਮਾ, ਲਲਿਤ ਕੁਮਾਰ, ਅਨਿਲ ਕੁਮਾਰ, ਰਣਬੀਰ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਜੂ. ਕੇ.ਵਰਕੀ, ਐਨ.ਪੀ. ਰਾਕੇਸ਼ ਪਨੀਕਰ, ਸ. ਮਹੇਸ਼ ਸ਼ਰਮਾ, ਐਮ. ਗਿਰੇਸ਼ ਕੁਮਾਰ, ਅੰਕੁਰ ਐਸ. ਕੁਲਕਰਨੀ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ. ਵੱਲੋਂ

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ

ਡਾ. ਧਨੰਜਯਾ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਸੀ.ਜੇ.ਆਈ

ਵਿਸ਼ਾ - ਸੂਚੀ

A. ਪਿਛੋਕੜ..... 3

B. ਸਬਮਿਸ਼ਨ 7

C. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ..... 9

i. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਤਿਰਿਕਤ ਸੀ.....9

ii. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ..... ...12

a ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ।।13

b. ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ.....16

c. ਸਾਰਥਿਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ.....18

d. ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਜੋਂ ਇਕਸਾਰਤਾ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀਯੋਗਤਾ

ਗੈਰ ਮਨਮਾਨੀ 26

D. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ.....29

i. ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕੀ ਪ੍ਰਤੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ?.....30

ii. ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੈਰਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਹੈ ਇਸਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਲਈ?..... 31

iii. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ? 34

E. ਸਿੱਟੇ..... 35

A. ਪਿਛੋਕੜ

1. 14 ਨਵੰਬਰ 2017 ਨੂੰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਚੌਦਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬੈਚ, ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ, ਸਿਵਾਨੰਦਨ ਸੀ ਟੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਗਿਆਰਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ ਜੋ ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਦੀ ਉੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਸ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।

2. ਕੇਰਲਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, 'ਕੇਰਲਾ ਸਟੇਟ ਹਾਈਅਰ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਸਪੈਸ਼ਲ ਰੂਲਜ਼ 1961' 11 ਜੁਲਾਈ 1961 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਹੋਏ। ਇਹ ਨਿਯਮ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 233 ਅਤੇ 309 ਅਧੀਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। 1961 ਦੇ ਨਿਯਮ ਉੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇਣ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ:

(i) ਸੁਪਰ-ਟਾਈਮ ਸਕੇਲ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ; (ii) ਚੋਣ

(ii) ਗ੍ਰੇਡ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ; ਅਤੇ

(iii) ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਸਮੇਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ।

3. ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਚ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਵਾਦ ਉਪਰੋਕਤ ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਨਿਯਮ 2(ਸੀ) ਤੀਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਵਿਧੀ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਯਮ 2(ਡੀ)(ਤੀਜਾ) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ 25% ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਦੁਆਰਾ 'ਬਾਰ' ਤੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁੱਲ ਅੰਕ/ਗ੍ਰੇਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕੰਡਕਟ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ'।

4. 13 ਦਸੰਬਰ 2012 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਰਾਹੀਂ, ਕੇਰਲ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੇਰਲ ਹਾਈਅਰ ਜੁਡੀਸੀਅਲ ਸਰਵਿਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸਬੰਧੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਯਮ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ:

(i) ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦੋ ਲਿਖਤੀ ਪੇਪਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣਗੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਰੇਕ 150 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 50 ਅੰਕ ਹੋਣਗੇ, ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ 350 ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ;

(ii) ਹਰੇਕ ਪੇਪਰ ਲਈ ਵੱਖਰੇ ਨਿਯੂਨਤਮ ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਆਮ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ

ਜੋ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 50% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਐਸ.ਸੀ./ਐਸ.ਟੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੋ ਕੁੱਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ 40% ਅੰਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਦੋਵੇਂ ਪੇਪਰਾਂ ਲਈ ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ;

(iii) ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 'ਇੱਕ ਗਹਿਰੇ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਢੰਗ' ਨਾਲ 25 ਤੋਂ 30 ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਹਰੇਕ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ;

(iv) ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਕੋਈ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ; ਅਤੇ

(v) ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

5. 30 ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ, ਕੇਰਲ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਹਾਈਅਰ ਜੁਡੀਸੀਅਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਵਿੱਚ ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਮੰਗਵਾਈਆਂ ਗਈਆਂ। ਸੂਚਨਾ ਦੇ ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5 ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਦੇ ਢੰਗ ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5 ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗੀ। ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੁੱਲ ਅੰਕ 300 ਸਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋ ਪੇਪਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ, ਹਰੇਕ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 150 ਅੰਕ। ਆਮ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਤੇ ਓ.ਬੀ.ਸੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੋ 50% ਅਤੇ ਐਸ.ਸੀ./ਐਸ.ਟੀ. ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜੋ 40% ਕੁੱਲ ਨਿਯੂਨਤਮ ਅੰਕ ਦੋਵੇਂ ਲਿਖਤੀ ਪੇਪਰਾਂ ਲਈ ਮਿਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਯੋਗ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅੰਕ ਪੰਜਾਹ ਸਨ। ਪੈਰਾਗ੍ਰਾਫ 5 ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਕਿ "ਸਫਲ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਮੌਖਿਕ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।"

6. 30 ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਜਾਰੀ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ 12 ਅਤੇ 13 ਮਾਰਚ 2016 ਨੂੰ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਸੀ। 17 ਦਸੰਬਰ 2016 ਨੂੰ, ਉਹ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਬਾਰੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਯੋਗਤਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 16 ਜਨਵਰੀ ਤੋਂ 24 ਜਨਵਰੀ 2017 ਤੱਕ, ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ।

7. 27 ਫਰਵਰੀ 2017 ਨੂੰ, ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਕਰਵਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇੱਕ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯੂਨਤਮ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਵੀ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਵਜੋਂ ਲਾਗੂ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਚੂੰਕਿ ਉੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਲੋੜੀਂਦੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਅਤੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਰਗੇ ਹੀ ਕੱਟ-ਆਫ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਕੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। 6 ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ, ਕੇਰਲ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਤੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਸਫਲ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਵੀ ਉਸੇ ਦਿਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ।

8. ਪੂਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਲਈ ਨਿਯੂਨਤਮ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਅਤੇ ਸਫਲ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦਿੱਤਾ, ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 32 ਅਧੀਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਤੋਂ ਦੁਖੀ ਹਨ ਕਿ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਹ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਹ ਕਈ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਹਨ ਜੇ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਦੀ ਵਿਚਾਰਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉਠਾਈ ਗਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿੰਨ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ, ਜਵਾਬਦੇਹ 9, 11 ਅਤੇ 12 ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

9. ਜਦੋਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਵੱਲੋਂ 14 ਨਵੰਬਰ 2017 ਨੂੰ ਪਟੀਸ਼ਨ ਨੂੰ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਵੱਲ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੇਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਠਕ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ

ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਭੇਜਣ ਸਮੇਂ, ਮੁੱਖ ਮੁੱਦਾ ਜਿਸ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਖੇਡ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬੀਚ ਵਿੱਚ ਬਦਲਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਕੇ ਮੰਜੁਨਾਰਸੇ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੇ ਮੰਜੁਨਾਰਸੇ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਨਜ਼ਰੀਆ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਸਿਧਾਂਤ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਮਾਰਵਾਹਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਜਾਪਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਝੁਕਾਅ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਤੇਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਠਕ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਵਾਲੇ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਉਹ ਛੇਤੀ ਹੀ ਹੇਠਾਂ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਦੱਸਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

B. ਦਲੀਲਾਂ

10. ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ, ਅਸੀਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਮਿਸਟਰ ਵੀ ਚਿਤੰਬਰੇਸਨ, ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ, ਮਿਸਟਰ ਪੀ ਵੀ ਦਿਨੇਸ਼, ਮਿਸਟਰ ਹਾਰਿਸ ਬੀਰਨ ਪਰੰਬਥ, ਮਿਸਟਰ ਰਾਘੇਸ਼ ਬਸੰਤ ਅਤੇ ਮਿਸਟਰ ਕੁਰਿਆਕੋਸ ਵਰਗੀਸ, ਵਕੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਸੁਣੀਆਂ। ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਕੇਰਲ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਅਪਣਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਵਿਧੀਆਂ ਨੂੰ ਚਾਰ ਆਧਾਰਾਂ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ:

(i) ਵੀਵਾ-ਵੋਸ ਲਈ ਕੱਟ-ਆਫ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 2(c)(iii) ਦੇ ਉਲਟ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ;

(ii) ਉਹ ਸਕੀਮ ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 13 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਸੀ 2012 ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਲਈ ਕੋਈ ਕੱਟ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ viva-voce ਦੇ ਉਦੇਸ਼;

(iii) ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਸਿਰਫ ਮਾਪਦੰਡ ਸ਼ਾਰਟਲਿਸਟਿੰਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਹੋਵੇਗੀ ਬਾਰ 'ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਾਈ ਗਈ ਸੀ; ਅਤੇ

iv. ਪੂਰੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਲਈ ਇੱਕ ਕੱਟ ਆਫ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਨੋਟੀਫਾਈ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

11. ਮਿਸਟਰ ਦਾਮਾ ਸੇਸ਼ਾਦਰੀ ਨਾਇਡੂ, ਵੱਡੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਕੇਰਲ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਿਸਟਰ ਕੇ ਪੀ ਕਯਲਾਸਨਾਥ ਪਿੱਲੈ, ਵੱਡੇ ਸਲਾਹਕਾਰ ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 11 ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰਿੱਟ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਕੀਤੀ:

i. ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 233 ਨੇ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਵੇਕਾਧੀਨ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮਾਂ ਦੁਆਰਾ ਘਟਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ;

ii. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਚੋਣ ਕਮੇਟੀ ਇੱਕ ਮਾਹਰ ਸੰਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਉਪਯੁਕਤਤਾ, ਨਿਆਇਕ ਸੰਸਥਾ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਜਨਹਿੱਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਹੈ;

iii. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਿਸ ਨੇ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸੇ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੇ, ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਲਈ ਸਮੁੱਚੇ ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ; ਅਤੇ

iv. ਚੂੰਕਿ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਉਪਯੁਕਤਤਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅੰਗ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿੰਨਾ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਵਿਵੇਕ ਵਿੱਚ ਹੈ।

C. ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

i. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ

12. 1961 ਦੇ ਨਿਯਮ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਬਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਰਾਹੀਂ ਭਰੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕੁੱਲ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦਾ 25% ਹਿੱਸਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚੋਂ ਬਣੇਗਾ ਜੋ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਨਿਯਮ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 233 ਅਤੇ 309 ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਬਣਾਏ ਗਏ ਹਨ। 11 ਜੁਲਾਈ 1961 ਨੂੰ ਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਕੇਰਲ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 13 ਦਸੰਬਰ 2012 ਨੂੰ ਕੇਰਲ ਉੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਬਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੂਚਿਤ ਯੋਜਨਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸੇ ਲਈ ਕੋਈ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਜੋ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 30 ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਲਈ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸ ਨੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੋਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਦੋ ਲਿਖਤੀ ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਹੋਣਗੇ, ਹਰੇਕ 150 ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਓਬੀਸੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 50% ਅੰਕ (ਐਸਸੀ/ਐਸਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਲਈ 40% ਤੱਕ ਢਿੱਲ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਸਨ, ਉਹ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸੇ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ। ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸੇ ਵਿੱਚ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਕੁੱਲ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣੇਗਾ।

13. ਉਪਰੋਕਤ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਸਾਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ: (i) ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ; (ii) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਿਯੂਨਤਮ ਤੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਸਨ, ਉਹ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਲਈ ਯੋਗ ਹੋਣਗੇ; ਅਤੇ (iii) ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਵਿੱਚ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅੰਕਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਕੱਟ ਆਫ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਸੀ।

14. ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਕੱਟ-ਆਫ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 27 ਫਰਵਰੀ 2017 ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ 16 ਅਤੇ 24 ਜਨਵਰੀ 2017 ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਵਿਚਾਰਣ ਲਈ ਮੁੱਦਾ: ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਉੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਖਾਸ ਨਿਯਮ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮ 2(ਸੀ)(ਦੂਜਾ) ਦਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਅਸਾਮੀਆਂ ਦੀ 25% ਭਰਤੀ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬਾਰ 'ਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ "ਮੁਕਾਬਲੇਬਾਜ਼ੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸੇ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ/ਗ੍ਰੇਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੋ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ।" ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸੇ ਲਈ ਕੋਈ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਕੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਕੱਟ-ਆਫ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮਨਮਾਨਾ ਸੀ।

ਕੇਰਲ ਰਾਜ ਉੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਖਾਸ ਨਿਯਮ 1961 – ਨਿਯਮ 2(ਸੀ)(ਦੂਜਾ) – ਜੋ ਯੋਜਨਾ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ 13.12.2012 ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸੇ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ – ਹਾਲਾਂਕਿ, ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸੇ ਟੈਸਟ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਕੱਟ-ਆਫ ਤੈਅ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ – ਉਚਿਤਤਾ:

ਫੈਸਲਾ: ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਕੱਟ ਆਫ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ, ਜੋ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੀ ਵਿਅਕਤੀਤਵ/ਸੰਚਾਰ ਚਾਲਕ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਹੀ ਕਾਰਨ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਗਿਆ ਗਿਆ ਸੀ – ਅਜਿਹਾ ਬਦਲਾਅ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਜੋ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ – ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ

ਯੋਜਨਾ ਚੁੱਪ ਸੀ – ਜਿੱਥੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨਿਯਮ ਚੁੱਪ ਹਨ, ਉਹ ਇੱਕ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪੂਰਕ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ

ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸੁਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨਾ – ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਵਿਧਾਨਿਕ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੁਣੌਤੀ ਸੂਚੀ ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ – ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਲਈ ਕੋਈ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ – ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 30.09.2015 ਦੇ ਨੋਟੀਫਿਕੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ – ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟਾ ਵਾਇਰਸ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੀੜਿਤ ਹੈ।

ਸਿਧਾਂਤ – ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ – ਅਧੀਨ ਦਾਅਵਾ:

ਫੈਸਲਾ: ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਲਾਭ ਜਾਂ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ: (i) ਉਮੀਦ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ; ਅਤੇ (ii) ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ।

ਸਿਧਾਂਤ - ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ - ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੇ:

ਫੈਸਲਾ: 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 2(ii)(c) ਨੇ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ 25% ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕਾਂ/ਗ੍ਰੇਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਭਰੀਆਂ ਜਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ – ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਲਈ ਕੋਈ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ – ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸਪਸ਼ਟ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਲਈ ਕੋਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟ ਆਫ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ – ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਨੋਂ ਉਮੀਦਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਵਿਧਾਨਿਕ ਨਿਯਮਾਂ, ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹਨ – ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਮੀਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੋਰਸ ਤੋਂ ਵਿਚਲਣ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸੇਵਾ ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੋਧੇ ਗਏ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ – ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਲਈ ਇੱਕ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟ ਆਫ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ – ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਲੋੜ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟ ਆਫ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਚੂੰਕਿ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂ, ਸੰਗਤੀ ਅਤੇ ਭਵਿੱਖਬਾਣੀ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ 'ਤੇ ਖਰਾ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦਾ, ਅਜਿਹਾ ਕੋਰਸ ਆਫ ਐਕਸ਼ਨ ਮਨਮਾਨਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ।

ਸਿਧਾਂਤ – ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ:

ਫੈਸਲਾ: ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਮੰਗਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨਿਰੰਤਰਤਾ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ, ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਯਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹ ਮਨਮਾਨੇ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ ਵਜੋਂ ਨਾ ਸਮਝੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਕਰਨ।

ਸਿਧਾਂਤ – ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ – ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾ:

ਫੈਸਲਾ: ਇੱਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਰੱਖ ਕੇ ਉਦੇਸ਼ਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਜਨਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸੀ।

ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਵਿਵਾ ਵੋਸ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟ-ਆਫ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ

ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਹੈ – ਕੀ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਫੈਸਲਾ: ਰਾਹਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਜਨਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਜੇ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਛੇ ਸਾਲ ਦੇ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਉੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ – ਲਗਭਗ ਛੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਉਨਾਂ ਦੀ ਸੀਟ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ – ਉਹ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਸਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ – ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣਾ ਜਨਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ – ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨਵੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਪਸੰਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕਿ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਿਆਇਕ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਹਨ – ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਲਾਭ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਜਨਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਕੱਤਰ, ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ ਬਨਾਮ ਉਮਾਦੇਵੀ (2006) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1: [2006] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 953 – ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ।

ਭਾਰਤੀ ਖਾਦ ਨਿਗਮ ਬਨਾਮ ਕਾਮਧੇਨੂ ਕੈਟਲ ਫੀਡ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ (1993) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 71 : [1992] 2 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 322;

ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (1993) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 499; [1993] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 128; ਪੰਜਾਬ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (1999) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 727; [1999] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1033; ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ (2006) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 381; [2006] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 512; ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਪੁਤਰਾ ਮੈਟਾਲਿਕਸ 2020 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 968; ਐਸ.ਈ.ਬੀ.ਆਈ. ਬਨਾਮ ਸੁਨੀਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਖੈਤਾਨ (2023) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 643 – ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸਿਵਾਨੰਦਨ ਸੀ ਟੀ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ (2018) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 239; [2017] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 226; ਤੇਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਠਕ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ (2013) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 540; ਕੇ. ਮੰਜੂ ਬਨਾਮ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਕ ਹੋਰ (2008) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 512; [2008] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1025; ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਮਾਰਵਾਹਾ (1974) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 220; [1974] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 165; ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਾਲ ਮੁਕੁੰਦ ਸ਼ਾਹ (2000) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 640; [2000] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 299; ਐਮ.ਪੀ. ਆਇਲ ਐਕਸਟ੍ਰੈਕਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਰਾਜ (1997) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 592; [1997] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 671; ਨੈਸ਼ਨਲ ਬਿਲਡਿੰਗ ਕੰਸਟ੍ਰਕਸ਼ਨ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਐਸ ਰਾਘੁਨਾਥਨ (1998) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 66; [1998] 1 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 156; ਬਨਾਰਸੀ ਅੰਮਨ ਸੁਗਰਸ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਸੀ.ਟੀ.ਓ. (2005) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 625; [2004] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 264; ਸੇਠ ਆਟੋ ਸਰਵਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਡੀ.ਡੀ.ਏ.ਜੀ. (2009) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 180; : [2008] 14 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 598; ਮੋਨੇਟ ਇਸਪਾਤ & ਐਨਰਜੀ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ (2012) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1; [2012] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 648; ਪਾਸਕੋਆ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਸੂਰਿਆ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੌਸ਼ਿਕ (2015) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 129; [2015] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 643; ਕੇਰਲ ਸਟੇਟ ਬੇਵਰੇਜਿਜ (ਐਮ&ਐਮ) ਕਾਰਪ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਪੀ ਸੁਰੇਸ਼ (2019) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 710; [2019] 17 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 164; ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਪੁਤਰਾ ਮੈਟਾਲਿਕਸ 2020 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 968; ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਪ (1993) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 499; [1993] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 128; ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਆਮਾ ਨੰਦਨ ਮਿਸ਼ਰਾ 2022 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 554; ਨੋਇਡਾ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਨੋਇਡਾ (2011) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 508; : [2011] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 255; ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼ਿਆਮਾ ਨੰਦਨ ਮਿਸ਼ਰਾ 2022 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਆਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 554; ਐਸ ਜੀ ਜੈਸਿੰਘਾਨੀ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ 1967 ਐਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਈ ਖਾਮੀਆਂ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਨਿਯਮ 2(ii)(iii) ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ; ਦੂਜਾ, 13 ਦਸੰਬਰ 2012 ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸੂਚਿਤ ਯੋਜਨਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਲਈ ਕੋਈ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ; ਤੀਜਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ 30 ਸਤੰਬਰ 2015 ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਛੋਟੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਿਰਫ ਬਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦੇ ਆਧਾਰ

'ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੇਕਰ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਬਹੁਤ ਵੱਧ ਹੋਵੇ; ਅਤੇ ਚੌਥਾ, ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਲਈ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਨਵਰੀ 2017 ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਟੈਸਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

15. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਤੇਜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਪਾਠਕ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਵੱਡੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਨਿਯਮ 2(c)(iii) ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਖੜਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ 2017 ਵਿੱਚ ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ 35% ਅੰਕਾਂ ਦੀ ਕੱਟ ਆਫ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ, ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਸਮੇਂ 30 ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਕੱਟ ਆਫ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਉਚਿਤ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਕਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸਹੀ ਕਾਰਨ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਸਰਾਹਣਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਬਦਲਾਅ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਸਥਾਪਿਤ ਸੋਧ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆਉਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜੋ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਵਜ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਬਹੁਤ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਨਿਯਮ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਚੁੱਪ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮ ਚੁੱਪ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਸੁਸੰਗਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਪੂਰਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

16. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸੂਚੀ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਵਾ-ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਕੁੱਲ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਿਵਾ-ਵੋਸ ਲਈ ਕੋਈ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ 30 ਸਤੰਬਰ 2015 ਦੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਵਿੱਚ ਵੀ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਿਛੋਕੜ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮਨਮਾਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਪੀੜਿਤ ਹੋਇਆ।

ii. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ

17. ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਇਕ ਸਮੂਹ ਵਿੱਚ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 233 ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਪੋਸਟ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਉਸ ਰਾਜ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਰਾਜ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹੋਰ, ਅਨੁਚਛੇਦ 235 ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਉੱਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਨਿਯੰਤਰਣ ਸਮੇਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਪੋਸਟਿੰਗ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਕਾਰਜਕੁਸ਼ਲਤਾ ਦਾ ਰੱਖ-ਰਖਾਵ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਤੇ ਹੈ।

ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਯੋਗਤਾ ਮਾਪਦੰਡ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਵਿਧੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਸਕ੍ਰਿਪਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਕੇਰਲ ਦੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਕਰਵਾਉਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਕਾਰਜ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕਾਰਜ, ਆਪਣੇ ਜਨਤਕ ਫਰਜ਼ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰਨ, ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

18. ਜਨਤਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਸਰਕਾਰੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਿਆਂਪੂਰਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਹ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਜਨਤਕ

ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਜਾਂ ਪਿਛਲਾ ਵਿਵਹਾਰ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਇਸ ਧਾਰਨਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਆਪਣੇ ਜਨਤਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਪਿਛਲੇ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਲਈ ਬੱਧ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਮੀਦ ਕਾਨੂੰਨ, ਰਿਵਾਜ਼, ਜਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹਿਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

19. ਆਧੁਨਿਕ ਅਰਥ ਵਿੱਚ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਨੂੰ ਲਾਰਡ ਡੈਨਿੰਗ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਸਮਿਥ ਬਨਾਮ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਆਫ ਸਟੇਟ ਫਾਰ ਹੋਮ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਵਿੱਚ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਹੋਮ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਸਾਇੰਟੋਲੋਜੀ ਕਾਲਜ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਲਈ ਸੀਮਿਤ ਪਰਮਿਟ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਦੀ ਅਵਧੀ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਉੱਤੇ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਰਮਿਟਾਂ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਲਈ ਹੋਮ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਕੋਲ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ। ਹੋਮ ਸੈਕਰੇਟਰੀ ਨੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਵੱਲੋਂ ਲਿਆਂਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਲਾਰਡ ਡੈਨਿੰਗ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰ ਸਮਾਂ ਲਈ ਰਹਿਣ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਸ ਦਾ ਪਰਮਿਟ ਸਮਾਂ ਅਵਧੀ ਦੇ ਖਤਮ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਲਾਰਡ ਡੈਨਿੰਗ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਸੋਚ ਇੱਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸੀ - ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

20. ਵਿੱਚ ਓ'ਰੀਲੀ ਬਨਾਮ ਮੈਕਮੈਨ, ਹਾਊਸ ਆਫ ਲਾਰਡਜ਼ ਨੂੰ ਬੋਰਡ ਆਫ ਵਿਜ਼ਿਟਰਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪਲੇਂਟਿਫ਼ਸ ਖਿਲਾਫ ਜੇਲ੍ਹ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤਾ। ਲਾਰਡ ਡਿਪਲਾਕ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀਤਾ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ, ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਦਰਤੀ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ। ਲਾਰਡ ਡਿਪਲਾਕ ਨੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦੋਹਰਾਇਆ ਜਿਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ।

21. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਵਿੱਚ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਆਫ ਹਾਂਗ ਕਾਂਗ ਬਨਾਮ ਐਨਜੀ ਯੁਏਨ ਸ਼ੀਉ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਬਲ ਮਿਲਿਆ। ਉਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਸੀਨੀਅਰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਫ਼ਸਰ ਨੇ ਐਲਾਨਿਆ ਕਿ ਚੀਨ ਤੋਂ ਹਰ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਖਿਲਾਫ ਨਿਰਵਾਸਨ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੰਟਰਵਿਊ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਜਵਾਬੀ, ਚੀਨ ਤੋਂ ਇੱਕ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ਕਾਰ, ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਨਿਰਵਾਸਨ ਆਦੇਸ਼ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਸ ਲਈ, ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਜਵਾਬੀ ਨੂੰ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਅਫ਼ਸਰ ਦੁਆਰਾ ਰਿਪੈਟ੍ਰੀਏਸ਼ਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਆਪਣੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਬੱਧ ਹੈ। ਲਾਰਡ ਫਰੇਜ਼ਰ ਨੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦਾਂ ਦੇ ਖਾਕੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ:

"ਉਮੀਦਾਂ ਕਿਸੇ ਬਿਆਨ ਜਾਂ ਵਚਨਬੱਧਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵਲੋਂ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋ। ਜੇਕਰ ਅਧਿਕਾਰ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਅਣਉਚਿਤ ਜਾਂ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨਾਲ ਅਸੰਗਤ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।"

ਲਾਰਡ ਫਰੇਜ਼ਰ ਦੀ ਰਾਏ ਅਨੁਸਾਰ, ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਮੁੱਖ ਔਚਿਤਯ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨਿਆਂਪੂਰਨਤਾ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਵਚਨ ਲਾਗੂ ਕਰੇ।

22. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਕਾਮਨ ਲਾਅ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਵਿੱਚ ਲਾਰਡ ਡਿਪਲਾਕ ਦੁਆਰਾ ਲੋਕਸ ਕਲਾਸਿਕਸ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸਟਲਾਈਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਸਿਵਿਲ ਸਰਵਿਸ ਯੂਨੀਅਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਫਾਰ ਦ ਸਿਵਿਲ ਸਰਵਿਸ।

ਸਰਵਿਸ ਯੂਨੀਅਨਜ਼ ਬਨਾਮ ਮਿਨਿਸਟਰ ਫਾਰ ਦ ਸਿਵਿਲ ਸਰਵਿਸ." ਲਾਰਡ ਡਿਪਲਾਕ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਫਾਇਦੇ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ:

(i) ਉਹ ਭੂਤਕਾਲ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਆਨੰਦ ਲੈਣ ਲਈ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਜਾਇਜ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਮੀਦ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਗੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਲਈ ਕੁਝ ਤਰਕਸੰਗਤ ਕਾਰਨਾਂ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਹ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ; ਜਾਂ

(ii) ਉਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਇਹ ਭਰੋਸਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਲਾਭ ਜਾਂ ਫਾਇਦਾ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਾਰਨ ਦੱਸਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਦਿੱਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਲਾਭ ਜਾਂ ਫਾਇਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਵਾਪਸ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

23. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਇੱਕ ਸਾਂਝੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਵਜੋਂ ਉਭਰਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨਤਾ ਅਤੇ ਉਚਿਤਤਾ ਦੀ ਗਾਰੰਟੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਵਹਾਰ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨਤਾ ਦੀ ਇੱਕ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਡਿਗਰੀ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਪੁਖਤਾ ਲਾਭ ਜਾਂ ਫਾਇਦੇ ਦੀ ਅਸਵੀਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ।

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਅਧੀਨ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ

24. 1990 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਤੱਕ, ਭਾਰਤੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀ ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ। ਫੂਡ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਬਨਾਮ ਕਾਮਧੇਨੂ ਕੈਟਲ ਫੀਡ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਭਲਾਈ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਰਤਣ। ਇਹ ਫਰਜ਼ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀਆਂ ਸਾਧਨਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਨਾ ਰੱਖਦਿਆਂ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ:

"7[...] ਰਾਜ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀ ਦੀ ਇਸ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀਆਂ [...] ਉਚਿਤ ਜਾਂ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਅਣਉਚਿਤਤਾ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਜਾਂ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਅਤਿਰਿਕਤ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦਿੱਤੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸਦਭਾਵਨਾ 'ਤੇ ਅਸਰ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਮਨਮਾਨੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਲਈ ਉਜਾਗਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵੇਕ ਨੂੰ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਹ ਅਵਾਸਤਵਿਕ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਦੁਆਰਾ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।"

ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਾਵੇਦਾਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਜਾਇਜ਼ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਦਾਵੇਦਾਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਜਨਹਿਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤੋਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦਾਂ ਦੇ ਦਾਵਿਆਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਾਵੇਦਾਰ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਜਨਹਿਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸੰਤੁਲਨ ਬਣਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

25. ਭਾਰਤ ਸੰਘ ਬਨਾਮ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ,13 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ

ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਖੱਕੇ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ: (i) ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਇੱਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਜਾਂ ਪਿਛਲੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ; (ii) ਕਿਸੇ ਉਮੀਦ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਸਿਰਫ ਤਦ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਜਾਂ ਰਿਵਾਜ ਜਾਂ ਨਿਯਮਿਤ ਜਾਂ ਕੁਦਰਤੀ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਈ ਗਈ ਕਿਸੇ ਸਥਾਪਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ; (iii) ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਇੱਕ ਦਾਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਸਥਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਦੀ ਹੈ; (iv) ਸਿਧਾਂਤ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਇੱਕ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰਾਹਤ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ; (v) ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਜਨਹਿਤ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ; ਅਤੇ (vi) ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਿਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਨੀਤੀ ਜਾਂ ਜਨਹਿਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਦਖਲ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦੀਆਂ ਜਦ ਤੱਕ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਸੱਤਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਾ ਹੋਵੇ।

26. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਕਾਸ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 'ਤੇ ਸਾਵਧਾਨੀ ਬਰਤਣ ਦੀ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ। ਫਿਰ ਵੀ, ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਇੱਕ ਲੜੀ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦਾਂ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੋਤ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ।14 ਪੰਜਾਬ ਕਮਿਊਨੀਕੇਸ਼ਨ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਸੰਘ15 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਫਰਕ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ:

“ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਵਾਈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਿਦਾਂਤ ਦਾ ਮੌਲਿਕ ਹਿੱਸਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਿਤਵ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਮੌਲਿਕ ਲਾਭ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੱਡਾ ਬਦਲਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।”

ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਦਾਅਵਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਪਣਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਮੌਲਿਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਵਿੱਚ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਮੌਲਿਕ ਲਾਭ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮੌਲਿਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਹੁਣ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਜੁਰਿਸਪ੍ਰੂਡੈਂਸ ਦਾ ਇੱਕ ਅਭਿੰਨ ਹਿੱਸਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

c. ਮੌਲਿਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ

27. ਆਰ ਬਨਾਮ ਨਾਰਥ ਅਤੇ ਈਸਟ ਡੇਵਨ ਸਿਹਤ ਅਥਾਰਟੀ, ਐਕਸ ਪਾਰਟੀ ਕੌਘਲਾਨ16, ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੀ ਪਰਖ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਟੈਸਟ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਥਾਰਟੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਮੌਲਿਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਨਾਇੰਸਾਫੀ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਸੱਤਾ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨਿਆਂਕਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ।

28. ਨਾਦਰਾਜਾਹ ਬਨਾਮ ਹੋਮ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਲਈ ਸਟੇਟ ਸਕੱਤਰ17, ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੌਲਿਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਪਛਾਣਿਆ ਕਿ ਸੱਗਤੀ ਅਤੇ ਇਮਾਨਦਾਰੀ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਹਨ। ਲਾਜ਼ ਐਲ.ਜੇ. ਨੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾਇਆ:

“68. ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਖੋਜ ਜ਼ਰੂਰ ਉਸ ਥੀਮ ਨਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤਮਾਨ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਅਦਾ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਅਭਿਆਸ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ ਜੋ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਦਿੱਤੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਇਸ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਲਈ ਕਹੇਗਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਐਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਨਾ

ਹੋਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕੀ ਸਿਦਾਂਤ ਹੈ? ਇਸਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਆਂਪੂਰਣਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਆਂਦਾ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਅਕਤ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਾਂਗਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਲੋੜ, ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੂੰ ਜਨਤਾ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਅਤੇ ਸੰਗਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਵਿਹਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਲਾਜ਼ ਐਲ.ਜੇ. ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਮੁੜ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਸਦਾ ਫੈਸਲਾ: (i) ਕਾਨੂੰਨੀ ਫਰਜ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਹੋਵੇ; ਜਾਂ (ii) ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜਨਤਕ ਸਰੀਰ ਦੁਆਰਾ ਪਿੱਛਾ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇੱਕ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਜਵਾਬ ਹੋਵੇ।

29. ਕੋਰਟ ਆਫ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੈਘਲਾਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੇ ਕਾਮਨ ਲਾਅ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧੀਮੀ ਸ਼ਿਫਟ ਨੂੰ ਚਿੰਨ੍ਹਿਤ ਕੀਤਾ। ਸ਼ਮਿਟ (ਉਪਰੋਕਤ) ਅਤੇ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਸਿਵਿਲ ਸਰਵਿਸ ਯੂਨੀਅਨਜ਼ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪੂਰਣਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਲੋੜ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਅਮਲਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਣ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦਾ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਹੋਰ ਬਾਰੀਕ ਪਹਿਲੂ ਵੱਲ ਧੀਮੀ ਸ਼ਿਫਟ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਨੂੰ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰੰਤਰਤਾ, ਨਿਯਮਿਤ, ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ-ਸਾਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਣਉਚਿਤਤਾ ਨੂੰ ਸੱਤਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੈਘਲਾਨ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨੇ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਾ ਦਿੱਤਾ।

30. ਕਾਮਨ ਲਾਅ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਕਾਸਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਇਆ। "ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਪੰਜਾਬ," ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲਾਭ, ਰਾਹਤ ਜਾਂ ਉਪਚਾਰ ਦੀ ਉਚਿਤ, ਤਰਕਸੰਗਤ, ਅਤੇ ਵੈਧ ਉਮੀਦ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਾਇਆ:

"15. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਕੀ ਹੈ? ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਇਹ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਲਾਭ, ਰਾਹਤ ਜਾਂ ਉਪਚਾਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਅਭਿਆਸ ਤੋਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ "ਸਥਾਪਿਤ ਅਭਿਆਸ" ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਇੱਕ ਨਿਯਮਿਤ, ਲਗਾਤਾਰ, ਅਨੁਮਾਨਯੋਗ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਵਿਵਹਾਰ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜਾਂ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦਾ ਨਿਰਣਾਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ। ਉਮੀਦ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਭਾਵ, ਤਰਕਸੰਗਤ, ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਅਤੇ ਵੈਧ। ਕੋਈ ਵੀ ਉਮੀਦ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰਿਕ ਜਾਂ ਇਤਫਾਕੀ ਜਾਂ ਰੈਂਡਮ ਕਾਰਵਾਈਆਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ, ਜਾਂ ਜੋ ਬੇਤਰਕਸੰਗਤ, ਅਤਰਕਸ਼ੀਲ ਜਾਂ ਅਵੈਧ ਹੈ, ਉਹ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।"

(ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸਿੰਘ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਾਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਨਿਮਨਲਿਖਤ ਦੋ ਰਾਹਤਾਂ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ: (i) ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਾਰਨ ਦਿਖਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ; ਅਤੇ (ii) ਇਨਕਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਵਿਆਖਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹੋਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਇੱਕ ਦਾਵਾ ਜਨਹਿਤ, ਨੀਤੀ ਵਿੱਚ ਬਦਲਾਅ, ਦਾਵੇਦਾਰ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ, ਜਾਂ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵੈਧ ਜਾਂ ਬੇਨਾ ਫਾਈਡ ਕਾਰਨ 'ਤੇ ਨਕਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

31. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਸਮੇਂ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਜਿਸ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਪਿਆ ਹੈ ਉਹ ਹੈ "ਉਮੀਦ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ" ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਣ ਕਰਨਾ। ਅਦਾਲਤ ਸਿਰਫ ਤੱਦ ਹੀ ਉਮੀਦ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜੇ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ।18 ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਬਨਾਮ ਉਮਾਦੇਵੀ,21 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇੱਕ ਠੇਕਾ ਜਾਂ ਅਨਿਯਮਿਤ

ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯਮਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਸਿਰਫ ਚੋਣ ਦੀਆਂ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਹਰ ਦਾਵੇਦਾਰ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਜਨਹਿਤ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਤੋਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

32. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਹਮੇਸ਼ਾ ਵੱਡੇ ਜਨਹਿਤ ਨੂੰ ਛੱਡਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸੇਠੀ ਆਟੋ ਸਰਵਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਡੀ.ਡੀ.ਏ.,22 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਤਦ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ ਜਦੋਂ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਨਤਕ ਨੀਤੀ ਜਾਂ ਜਨਹਿਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਸੱਤਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵੈਧ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਵਿਵੇਕ ਦੀ ਕਸਰਤ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਪੀ ਸੁਸੀਲਾ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਗ੍ਰਾਂਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ,

ਦਾਵੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਯੂਜੀਸੀ ਰੈਗੂਲੇਸ਼ਨਜ਼ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਿਸ ਨੇ ਲੈਕਚਰਾਰ ਜਾਂ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨੈੱਟ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਹੋਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾਇਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦਾਵੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਵੱਡੇ ਜਨਹਿਤ ਨੂੰ ਝੁਕਣੀ ਪਵੇਗੀ - ਯੂਜੀਸੀ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਸਥਾਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਉੱਚ ਯੋਗਤਾ ਵਾਲੇ ਅਸਿਸਟੈਂਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰਾਂ ਅਤੇ ਲੈਕਚਰਾਰਾਂ ਦੀ ਹੋਣੀ।

33. ਕੇਰਲਾ ਸਟੇਟ ਬੇਵਰੇਜਿਜ਼ (ਐਮ&ਐਮ) ਕਾਰਪ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਪੀ ਪੀ ਸੁਰੇਸ਼,

ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਰਕ ਉੱਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਅਰਕ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਗੁਆਉਣੀ ਪਈ। 2002 ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇੱਕ ਹੁਕਮ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਸਾਰੀਆਂ ਖਾਲੀਆਂ ਦਾ ਪੰਜਾਹ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅਰਕ ਕਾਮਿਆਂ ਲਈ ਰਿਜ਼ਰਵ ਕੀਤਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਕ ਪਾਬੰਦੀ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਰੋਜ਼ੀ ਗੁਆਈ। 2004 ਵਿੱਚ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਾਪਦੰਡ ਬਦਲ ਕੇ ਇਹ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਿਜ਼ਰਵੇਸ਼ਨ ਨੀਤੀ ਕੇਵਲ ਅਰਕ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਨਿਰਭਰ ਪੁੱਤਰਾਂ ਲਈ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਰਕ ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਣਾ ਵਿਅਵਹਾਰਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਕਾਮਿਆਂ ਕੋਲ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦੇ ਕਾਮਿਆਂ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਸ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਨਹਿਤ ਨੂੰ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਅਰਕ ਕਾਮਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਅਦੇ ਤੋਂ ਪਿੱਛੇ ਹੱਟਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਅਤੇ ਜਨਹਿਤ ਦੇ ਤੌਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕਾਮਿਆਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ।

34. ਝਾਰਖੰਡ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਪੁਤ੍ਰ ਮੈਟਾਲਿਕਸ,

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਜਵਾਬੀ ਉਤਪਾਦਨ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ ਬਿਜਲੀ ਡਿਊਟੀ 'ਤੇ ਰਿਬੇਟ ਜਾਂ ਕਟੌਤੀ ਦਾ ਦਾਵਾ ਕਰਨ ਦੇ ਹੱਕਦਾਰ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਨੀਤੀ 2012 ਵਿੱਚ ਐਲਾਨੀ ਗਈ ਸੀ, ਛੋਟ ਦੀ ਸੂਚਨਾ 2015 ਵਿੱਚ ਅਗਾਊ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੀ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕੀਤਾ, ਸਾਡੇ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ (ਡੀ ਵਾਈ ਚੰਦਰਚੂੜ, ਨਿਆਂਕਾ.) ਨੇ ਮੁਸ਼ਾਹਦਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਨੂੰ ਸਖਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਪਾਈ ਗਈ ਭਰੋਸੇ ਕਾਰਨ:

"41. [...] ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵਾਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀਆਂ ਜੀਉਂਦੇ ਹਨ। ਵਪਾਰਿਕ ਦੁਨੀਆ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਯੋਜਨਾਬੱਧੀ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਯਕੀਨੀਅਤ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ

ਅਸਫਲਤਾ ਲਈ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਪਰਯਾਪਤ ਕਾਰਨ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਤਾਂ ਇਹ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਰੱਖੇ ਗਏ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਨਿਵੇਸ਼ ਅਤੇ ਵਪਾਰ ਲਈ ਵਪਾਰ-ਅਨੁਕੂਲ ਮਾਹੌਲ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਉਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੁਆਰਾ ਸ਼ਰਤ ਹੈ ਜੋ ਸਰਕਾਰ ਵਿੱਚ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਉਮੀਦਾਂ ਉਹ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰੇ।"

35. ਬ੍ਰਹਮਪੁਤ੍ਰ ਮੈਟਾਲਿਕਸ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਨੀਤੀ, 2012 ਅਧੀਨ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਦਾਵੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਡਿਊਟੀ ਦੇ ਭੁਗਤਾਨ ਤੋਂ ਛੋਟ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ 2015 ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਦੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਛੋਟ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਰਾਜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਵਪਾਰ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਵੰਚਿਤੀ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

"53. [...] ਰਾਜ ਨੂੰ ਉਹ ਐਪਨਿਵੇਸ਼ਿਕ ਧਾਰਣਾ ਛੱਡ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਸਾਰਵਭੌਮਿਕ ਹੈ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦਾਨ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਉਹ ਕਰੇਗਾ ਜੋ ਇਹ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਨਿਰਪੱਖ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜੋ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਚਛੇਦ 14 ਦੁਆਰਾ ਅਪਨਾਈ ਗਈ ਮਨਮਾਨੀ ਰਾਜ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗਾਰੰਟੀ ਹੈ। ਨਿਜੀ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਅਤੇ ਨਿਜੀ ਵਪਾਰ ਦੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਵੰਚਿਤੀ ਨੂੰ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾਲ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

36. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੀ ਸਿਧਾਂਤ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਤੈਅ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਜਾਂ ਬਾਧਾ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ। ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਪਲਬਧ ਪੂਰੀ ਸੀਮਾ ਦੇ ਵਿਕਲਪਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਵੇਕ ਹੈ। ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨੀਤੀ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵਿਵਿਧ ਕਾਰਕਾਂ, ਚਿੰਤਾਵਾਂ, ਅਤੇ ਹਿੱਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਸਹੀ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦਖਲ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਵੱਡੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਇੱਕ ਸੀਮਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ. ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿ ਕੀ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਮਜਬੂਰ ਅਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਵੱਧ। ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਇੱਕ ਸੰਤੁਲਨ ਅਭਿਆਸ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਨਾਲ ਜੂਝਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜਾਇਜ਼ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਬੂਤ ਦਾ ਬੋਝ ਅਤੇ ਮਿਆਰ ਉਮੀਦ

37. ਪਾਪੇਨੇਟ ਬਨਾਮ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਆਫ ਟ੍ਰਿਨੀਡਾਡ ਅਤੇ ਟੋਬੈਗੋ,

ਪ੍ਰਾਈਵੀ ਕੌਂਸਲ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਦਾਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਆਪਣੀ ਉਮੀਦ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਸਾਬਤ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਦਾਵੇਦਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਮੀਦ ਕਿਸੇ ਮੌਜੂਦਾ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇੱਕ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਦਾਵੇਦਾਰ ਆਪਣੀ ਵੈਧ ਉਮੀਦ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਬੋਝ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ 'ਤੇ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਜਨਹਿੱਤ ਦੁਆਰਾ ਪਛਾਣ ਕੇ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵੈਧ ਉਮੀਦ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਝ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

38. ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪੂਰਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਵ ਲਈ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਜ ਦਾ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਤੇ ਗਹਿਰਾ ਅਸਰ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਵਿਵਸਥਾ ਲਈ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਪੂਰਵਾਨੁਮਾਨਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਐਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਕਾਰਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਨਾਦਰਾਜਾਹ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਲਾਜ਼ ਐਲ.ਜੇ. ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀਨਤਾਪੂਰਵਕ ਸਹੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਧ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੇ ਜਨਹਿੱਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਵੈਧ ਉਮੀਦ ਦੇ ਦਾਵੇ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਉਦਾਸੀਨਤਾਪੂਰਵਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਜਨਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਇਹ ਮਾਨਕ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਮੰਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਸਖਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ 'ਤੇ ਪਰਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਸਾਰਵਜਨਿਕ ਸੱਤਾ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨਾਲ ਨਿਆਂਪੂਰਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

d. ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦੇ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵਜੋਂ ਸੰਗਤਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਯਤਾ

39. ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਿਕਾਸ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਯਤਾ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੀਪਨ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹਿਲੂ ਹੈ। ਰਾਮ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਸਿੰਘ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਯਮਿਤ, ਸੰਗਤ, ਅਨੁਮਾਨਯ, ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਵਿਵਹਾਰ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨੇਡੀਆ ਉਦਯੋਗਪਤੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਨੇਡੀਆ, ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਬਿਨਾਂ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਫੈਸਲਾ ਅਨੁਮਾਨਯ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।

40. ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਸ਼ਯਾਮਾ ਨੰਦਨ ਮਿਸ਼ਰਾ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਲੈਕਚਰਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਦੋ-ਜੱਜ ਬੈਂਚ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਬਿਹਾਰ ਨਾਨ-ਗਵਰਨਮੈਂਟ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲਾਂ (ਕੰਟਰੋਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦਾ ਅਧਿਗ੍ਰਹਣ) ਐਕਟ, 1981 ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਅਨਵਲ ਉੱਤੇ ਪਰਖਿਆ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈਕਚਰਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦਾਂ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਕਿਉਂਕਿ: (i) ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਲੈਕਚਰਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀਕ੍ਰਿਤ ਸਕੂਲਾਂ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ ਨਾਲ ਕ੍ਰਿਤਰਿਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਮੂਹਿਤ ਕਰਕੇ ਲੈਕਚਰਾਰਾਂ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਵਿਭਾਗ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ-ਵਰੀਅਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਉੱਚੇ ਅਹੁਦੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਝੁਠਲਾਇਆ; ਅਤੇ (ii) ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ, ਕੋਈ ਜਬਰਦਸਤ ਜਨਹਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੈਰ-ਉਚਿਤ ਸੀ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ।

41. ਸ਼ਯਾਮਾ ਨੰਦਨ ਮਿਸ਼ਰਾ (ਉਪਰੋਕਤ) ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਿਯਮਿਤਤਾ, ਅਨੁਮਾਨਯਤਾ, ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ, ਅਤੇ ਉਚਿਤਤਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਹਨ:

"36. ਉੱਪਰ ਤੋਂ ਸੰਕੇਤ ਲੈਂਦਿਆਂ, ਜਿੱਥੇ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਸੱਤਾ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਦਾਲਤ ਇਸਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਰਾਜ ਨੂੰ ਕੋਰਸ ਬਦਲਣ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹਾਂ ਦੀ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਜਿੱਵੇਂ ਕਿ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਨਿਯਮਿਤਤਾ, ਅਨੁਮਾਨਯਤਾ, ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਉਚਿਤਤਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਾਥੀ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਬਿਹਾਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਚਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ ਜੋ ਕਿ ਉਚਿਤ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਸਹੀ ਤੌਰ ਤੇ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।"

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

"42. ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜੜ੍ਹਿਤ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਿਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ, ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਵਿਵੇਕਸ਼ੀਲਤਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਹੱਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੁੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਨਿਰਣਾਯਕਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਯਤਾ ਵਿੱਚ ਸੰਗਤੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਜਾਂ ਨਿਯਮ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅਨੁਮਾਨਯ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਮਨਮਾਨਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ।" ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਰਾਜ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਦੀਆਂ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਸਥਿਰ ਕਰਕੇ ਨਿਆਂਪੂਰਣਤਾ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾਵਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਐਸ.ਈ.ਬੀ.ਆਈ. ਬਨਾਮ ਸੁਨੀਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਖੈਤਾਨ ਵਿੱਚ ਵੀਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਨਿਯਮਿਤਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਯਤਾ ਚੰਗੀ ਨਿਯਮਨ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਹਨ।"

ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪੂਰਣਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨਾਪੂਰਣਤਾ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਹਿਲੂ ਹਨ।!

"59. [...] ਕੋਈ ਵੀ ਚੰਗੀ ਨਿਯਮਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਅਤੇ ਸੰਗਤੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਬੜ੍ਹਾਵਾ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਬਾਰੇ ਭਰੋਸਾ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। [...] ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯਮਕ/ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਤੋਂ ਵਿਚਲਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਵਿਚਲਨ ਜਾਂ ਬਦਲਾਅ ਵੱਡੀ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਜਾਂ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਲੇਖ 14 ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਜੋ ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਪੂਰਣਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨਾਪੂਰਣਤਾ ਦੇ ਸਾਰ ਅਤੇ ਸੁਭਾਵ ਨੂੰ ਲੋੜੀਂਦਾ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੰਗਤੀ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਜਾਂਚਣ ਲਈ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਬਦਲਾਅ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਮੁੱਲ ਨੂੰ ਪਛਾਣਨਾ ਹੈ, ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਨਿਯਮ ਬਦਲਾਅਾਂ ਦੇ ਨਾਰਮੇਟਿਵ ਕੰਟਰੋਲ ਨੂੰ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਸਾਰ ਦੇਣਾ ਹੈ।" ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੰਗਤੀ ਕਾਰਜਸ਼ੀਲ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।

(ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

43. ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਅਧਾਰਭੂਤ ਬੁਨਿਆਦ ਵਿਸਥਾਰਿਤ ਅਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਨਾਗਰਿਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਰਾਜ ਦੀਆਂ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦਾਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਆਪਣੀ ਪੁਖਤਾ ਜਾਂ ਪਿਛਲੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸੁਸੰਗਤ, ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰੇਗਾ। ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸੁਸੰਗਤਤਾ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਯੋਗਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਇਸ ਲੱਈ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਵਿੱਚ ਨਾ ਆਵੇ।

44. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਭਾਰਤੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਾਨੂੰਨ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਲਾਗੂਤਾ 'ਤੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਕਥਿਤ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਸੀਮਾਵਾਂ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਾਮਨ ਲਾਅ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਵਿਕਾਸਾਂ ਦੇ ਅਨੁਰੂਪ ਹੈ। ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੀ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਲਾਭ ਜਾਂ ਹੱਕਾਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਫਲੱਤਾਪੂਰਵਕ ਬੁਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹੈ ਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦਾ ਸਿਦਾਂਤ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਲਏ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਨਿਆਇਕ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਸੁਤੰਤਰ ਆਧਾਰ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਸੀਮਾ ਹੁਣ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਛਾਣੀ ਜਾ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਹੱਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।** ਇਹ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਉਮੀਦ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਮੌਜੂਦਾ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਰਾਹਤ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਨਕਾਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਬਲਿਕ ਅਥਾਰਟੀ ਦੁਆਰਾ ਮਨਮਾਨੇ, ਅਨਿਆਇਕ ਜਾਂ ਸੱਤਾ ਦੇ ਦੁਰੁਪਯੋਗ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਅਧੀਨ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਮਨਮਾਨੇਪਨ ਦੇ ਸਥਾਪਿਤ ਸਿਦਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਹੱਕ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ (i) ਉਮੀਦ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ ਅਤੇ (ii) ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਇਨਕਾਰ ਨਾਲ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਣ ਦਾ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ।

ਡੀ. ਵਾਜਬੀ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਲਾਗੂਕਰਨ

45. ਉਪਰੋਕਤ ਉਲਲੇਖਿਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ: (i) ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਵਾਅਦੇ ਜਾਂ ਅਭਿਆਸ ਦੁਆਰਾ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸ ਗੱਲ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ; (ii) ਕੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ; ਅਤੇ (iii) ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

i. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸ ਗੱਲ ਲਈ ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ?

46. 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਨਿਯਮ 2(c)(iii) ਨੇ ਸਮੱਗਰੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ 25% ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਭਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਆਯੋਜਿਤ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ/ਗ੍ਰੇਡ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਲਈ ਕੋਈ ਕੱਟ ਆਫ ਅੰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ। ਹੋਰ, 30 ਸਤੰਬਰ 2015 ਦੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਵੀ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਫਲ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

47. ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਅਤੇ 2015 ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਨੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਉਮੀਦ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਜੋੜ 'ਤੇ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਨਾਲ ਹੀ, ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਅਨੁਸਾਰ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਲਈ ਕੋਈ ਨਿਯੁੰਤਮ ਕੱਟ ਆਫ ਦੀ ਉਮੀਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਉਮੀਦਾਂ ਵਾਜਬੀ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਯਮਾਂ, ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਯੋਜਨਾ, ਅਤੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਜਾਰੀ 2015 ਦੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੀ ਅਧਿਸੂਚਨਾ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਫਲ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਵਚਨਬੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ii. ਕੀ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪਣੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ?

48. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਹ ਅੰਦੇਸ਼ਾ ਜਤਾਇਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਚੰਗਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਮਾੜਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਵੀ ਉਹ ਜਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਚੁਣਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਸੇਵਾ ਨਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲ ਸਿਰਫ "ਕਿਤਾਬੀ" ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਅਹਾਰਕ ਸਮਝ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਯੁੰਤਮ ਕੱਟ ਆਫ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਪੂਰੀ ਬੈਂਚ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ।

49. ਸੰਵਿਧਾਨ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ, ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਫਰਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਚੰਗੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੈ ਕਿ ਜਨਤਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ, ਲਗਾਤਾਰ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ।

50. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰ ਦੀ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਦੀ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵੱਡੇ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸੀ - ਜਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਵਿਅਹਾਰਕ ਸਮਝ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨਾ। ਸੱਚਮੁੱਚ, ਇਹ ਜਨਤਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਚਿਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣ। ਪਰੰਤੂ, ਉਚਿਤ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਵਿਧਾਨਕ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਵਿੱਚ 2017 ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਵਾ ਵੋਸ ਲਈ ਇੱਕ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੋਧਿਆ ਗਿਆ ਨਿਯਮ 2(ਸੀ) ਹੇਠ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

"2. ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਤਰੀਕਾ – (1) ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ:

[...]

(c ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਪੋਸਟਾਂ ਦਾ ਪੱਚੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਸਿੱਧੀ ਭਰਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਭਰਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਭਰਤੀ ਇੱਕ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਵੇਗੀ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਿਵਾ ਵੋਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਵੇਗਾ। [...] ਵਿਵਾ ਵੋਸ ਲਈ ਅਧਿਕਤਮ ਅੰਕ 50 ਹੋਣਗੇ। ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਿੱਛੜੇ ਵਰਗ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵਿਵਾ

ਵੋਸ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 40% ਅੰਕ ਅਤੇ ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਾਤੀ/ਅਨੁਸੂਚਿਤ ਜਨਜਾਤੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ 35% ਅੰਕ ਹਾਸਲ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਵਾ ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।" (ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ)

51. 1961 ਦੇ ਨਾ-ਸੋਧੇ ਨਿਯਮਾਂ ਅਧੀਨ, ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਿਵਾ ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੁੱਲ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰੇ, ਬਿਨਾਂ ਵਿਵਾ ਵੋਸ ਲਈ ਕਿਸੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਟ-ਆਫ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ। ਇਸ ਲਈ, ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਮੈਰਿਟ ਸੂਚੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੇ ਉਮੀਦ ਵਾਲੇ ਕੋਰਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਿਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਵਿਚੋਲਣ ਨਾ-ਸੋਧੇ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਵਿਵਾ ਵੋਸ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਟ-ਆਫ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਵਿਵਾ ਵੋਸ ਕਰਵਾਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਸੂਚਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਵਿਵਾ ਵੋਸ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਲੋੜ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਹਾਂ ਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ ਅਨਿਆਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਮਨਮਾਨੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ।

52. ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਗਤੀ ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਯਤਾ ਦੇ ਪ੍ਰੀਖਣ ਨੂੰ ਵੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਅਭਿਆਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ 2013 ਅਤੇ 2014 ਲਈ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਪੋਸਟਾਂ ਲਈ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਵਿਵਾ ਵੋਸ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਟ-ਆਫ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਉਚਿਤੀਕਰਨ, ਜਦੋਂ ਇਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਵਿਸਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਵਿਵਾ ਵੋਸ ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਟ-ਆਫ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕ ਵੈਧ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਚੂੰਕਿ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਸਹਿਣਯੋਗ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਇਕਤਾ, ਸੰਗਤੀ, ਅਤੇ ਅਨੁਮਾਨਯਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ 'ਤੇ ਅਸਫਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨੂੰ ਮਨਮਾਨੀ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਜੋਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

iii. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ?

53. ਹੁਣ ਅਦਾਲਤ ਸਾਹਮਣੇ ਜੋ ਸਵਾਲ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਰਾਹਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਫਲ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਅੰਤਿਮ ਸੂਚੀ 6 ਮਾਰਚ 2017 ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਚੁਣੇ ਗਏ ਹਨ ਉਹ ਲਗਭਗ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਡਿਸਟ੍ਰਿਕਟ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨਜ਼ ਜੱਜਾਂ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਜੋ ਸਾਰੇ ਪਟੀਸ਼ਨਰ ਹਨ ਉਹ ਨਿਆਇਕ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਹੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਤਰਾਲ 'ਤੇ, ਜਿਹੜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਨਿਭਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨਸੀਟ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨਸੀਟ ਕਰਨਾ ਜਨਹਿੱਤ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਾਜ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਵਜੋਂ ਤਜਰਬਾ ਹਾਸਲ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ

ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਲਿਖਤੀ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਅਤੇ ਵਾਇਵਾ-ਵੋਸ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਅੰਕਾਂ ਦਾ ਜੋੜ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਹ ਤਿੰਨ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਹੋਣਗੇ ਜੋ ਇਸ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਧਿਆਨ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੇ ਚੁਣੇ ਗਏ ਉਮੀਦਵਾਰ ਅਨਿਵਾਰਿਆਂ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਆਇਕ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਯੋਗ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ, ਨਾ ਸਿਰਫ ਸਖਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਜਿੱਥੇ ਉੱਚ ਨਿਆਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਰਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਤਜਰਬਾ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

54. ਉਪਰੋਕਤ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਨਤੀਜੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਅਰਜਦਾਨਕਰਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਅਰਜਦਾਨਕਰਤਾ ਤਬ ਤੱਕ ਬਾਰ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹੋਣਗੇ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮ ਅਭਿਆਸ ਵਿੱਚ ਹੋਣਗੇ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ 30 ਸਤੰਬਰ 2015 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਚੋਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰ ਸਕਣਾ, ਨਾ ਤੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਯੋਗਤਾਵਾਂ 'ਤੇ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ 'ਤੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦਫਤਰ, ਨਿਆਇਕ ਜਾਂ ਅਨਿਆਇਕ, ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਆਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਈ. ਨਤੀਜੇ

55. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਾਡੇ ਨਤੀਜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ:

(i) ਚੰਗੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਇਕਸਾਰਤਾ ਦੇ ਟੈਸਟ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ, ਅਤੇ ਪੂਰਵ-ਅਨੁਮਾਨ ਨੂੰ ਆਪਹੁਦਰੇ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅਤੇ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ;

(ii) ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਜੋ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਲਾਭ ਜਾਂ ਹੱਕਦਾਰੀ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਸਲ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ ਹੇਠ ਲਿਖੇ: (i) ਉਮੀਦ ਦੀ ਜਾਇਜ਼ਤਾ; ਅਤੇ ਉਹ (ii) ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਧਾਰਾ 14 ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਈ;

(iii) ਇੱਕ ਜਨਤਕ ਅਥਾਰਟੀ ਨੂੰ ਸੰਬੰਧਤ ਰੱਖ ਕੇ ਬਾਹਰਮੁਖੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਮੱਗਰੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੋਕ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਜਾਇਜ਼ ਉਮੀਦ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ;

(iv) ਕੇਰਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀਵਾ ਵਾਇਸ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲਈ ਕੱਟ-ਆਫ ਨਿਯਮ 2(c)(iii) ਦੇ ਉਲਟ ਹੈ 1961 ਦੇ ਨਿਯਮ

(v) ਲਈ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੱਟ-ਆਫ ਅੰਕ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵਾਇਵਾ ਵੋਸ ਅਰਜਦਾਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਵਾਜਬ ਉਮੀਦ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫੈਸਲਾ ਮਨਮਾਨਾ ਅਤੇ ਅਨੁਚਿੱਤ 14 ਦੇ ਉਲੰਘਣ ਵਾਲਾ ਹੈ।

(vi) ਰਾਹਤ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਛੇ ਸਾਲ ਦੀ ਦੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਨਹਿਤ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਗਭਗ ਛੇ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਸਾਰੇ ਯੋਗ ਸਨ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਿਆਇਕ ਸੇਵਾ ਵਿੱਚ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸਥਾਨ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣਾ ਜਨਹਿਤ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਰਜ਼ੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨਾ ਇਹ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਨਵੇਂ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕਿ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਿਆਇਕ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸਥਿਤੀ 'ਤੇ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਾ ਲਾਭ ਨਾ ਦੇਣਾ ਜਨਹਿਤ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

56. ਜਿਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਉਸ ਵਿਆਪਕ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਬੈਚ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਬਹਿਸ ਸੁਣੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

57. ਇਸ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

58. ਬਕਾਇਆ ਅਰਜ਼ੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Advocate